

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра технічного сервісу та інженерного менеджменту
імені М. П. Момотенка

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан механіко-технологічного факультету
Вячеслав БРАТІШКО
“24” 05 2024 р.

“СХВАЛЕНО”
на засіданні кафедри сільськогосподарських
машин та системотехніки імені академіка П. М. Василенка
протокол № 2 від “10” вересня 2024 р.
Завідувач кафедри
Юрій ГУМЕНЮК

”РОЗГЛЯНУТО”
Гарант ОПП «Автомобільний транспорт»

Валерій ВОЙТЮК

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕКСПЛУАТАЦІЙНІ ВЛАСТИВОСТІ АВТОМОБІЛІВ

Галузь знань 27 Транспорт

Спеціальність 274 Автомобільний транспорт»

Освітньо-професійна програма Автомобільний транспорт»

Факультет механіко-технологічний

Розробник: доцент кафедри, к.т.н., Олександр ЛАВРІНЕНКО

(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2024 р.

Опис навчальної дисципліни

«Експлуатаційні властивості автомобілів»

Навчальна дисципліна "Експлуатаційні властивості автомобілів" є однією з вибіркового компонента, яка може забезпечувати формування комплексу необхідних знань та вмінь при підготовці магістрів за освітньо-професійною програмою "Автомобільний транспорт" Національного університету біоресурсів і природокористування України ID освітньої програми в ЄДЕБО – 19270.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<i>магістр</i>	
Спеціальність	<i>274 «Автомобільний транспорт»»</i>	
Освітня програма	<i>«Автомобільний транспорт»</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	<i>Вибіркова</i>	
Загальна кількість годин	<i>120</i>	
Кількість кредитів ECTS	<i>4</i>	
Кількість змістових модулів	<i>2</i>	
Форма контролю	<i>Іспит</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Денна форма здобуття вищої освіти	Заочна форма здобуття вищої освіти
Курс (рік підготовки)	<i>1</i>	
Семестр	<i>2</i>	
Лекційні заняття	<i>30 год</i>	
Практичні, семінарські заняття	<i>30 год</i>	
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	<i>60 год</i>	
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	<i>4 год</i>	

1. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета дисципліни «Експлуатаційні властивості автомобілів» – надання майбутнім фахівцям з автомобільного транспорту системи знань і вмінь з оцінки експлуатаційних властивостей транспортних засобів та їх пристосованості до перевезень пасажирів і вантажів.

Завдання дисципліни – навчити студентів самостійно оцінювати пристосованість транспортних засобів до перевезень.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

• **знати:**

- яким чином ті чи інші експлуатаційні властивості транспортних засобів впливають на ефективність їх застосування;

• **уміти:**

– аналізувати споживчі властивості та якості транспортних засобів при вирішенні експлуатаційних задач;

– керувати експлуатаційними властивостями транспортних засобів з метою підвищення споживчих якостей.

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність Здатність розв'язувати складні задачі та проблеми у автомобільному транспорті при здійсненні професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 01. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК 03. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 04. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 06. Здатність розвивати мовно-комунікативну культуру дослідника; уміння спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК 14. Здатність усвідомлювати людські можливості та гендерні проблеми.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК 02. Вміння застосовувати системний підхід до вирішення інженерних проблем на основі досліджень в рамках спеціалізації.

СК 05. Здатність демонструвати розуміння ширшого міждисциплінарного інженерного контексту і його основних принципів при вирішенні наукових та виробничих проблем у сфері автомобільного транспорту.

СК 07. Здатність демонструвати розуміння правових рамок, що мають відношення до функціонування об'єктів автомобільного транспорту України, зокрема питання персоналу, здоров'я, безпеки і ризику (у тому числі екологічного ризику).

СК 13. Вміння оцінювати ризику при плануванні або впровадженні нових технологічних процесів у сфері автомобільного транспорту.

Програмні результати навчання

PH 03. Демонструвати здатність використовувати спеціалізовані концептуальні знання зі створення, експлуатації та ремонту об'єктів автомобільного транспорту, набуті у процесі навчання та/або професійної діяльності, у тому числі знання і розуміння новітніх досягнень, які забезпечують здатність до інноваційної та дослідницької діяльності.

PH 14. Вміти знаходити оптимальні рішення при створенні продукції автомобільного транспорту з урахуванням вимог якості, надійності, енергоефективності, безпеки життєдіяльності, вартості та строків виконання.

PH 15. Вміти розраховувати характеристики об'єктів автомобільного транспорту.

2. Програма та структура навчальної дисципліни для:

– повного терміну денної (заочної) форми здобуття вищої освіти;

Модуль 1 Тягова динаміка і баланс потужності автомобіля

Тема 1. Вступ. Структура дисципліни.

Тема 2. Швидкісні характеристики ДВЗ. Порівняння швидкісних характеристик і їх моделювання.

Тема 3. Елементи теорії трансмісій. Передаточне число і ККД. Ведучий момент і потужність, підведена до колеса.

Тема 4. Режими роботи колеса. Радіус кочення. Сила, коефіцієнт і момент опору перекочуванню колеса. Повна колова сила і сила тяги колеса.

Тема 5. Зовнішні сили, що діють на автомобіль.

Тема 6. Тяговий баланс автомобіля. Тягова характеристика

Тема 7. Динамічна характеристика автомобіля.

Тема 8. Баланс потужності автомобіля.

Модуль 2. Гальмівні та інші властивості автомобіля

Тема 9. Передаточні числа першої і вищої передач трансмісії автомобіля

Тема 10. Передаточні числа проміжних передач коробки передач

Тема 11. Гальмівна сила і сповільнення автомобіля.

Тема 12. Способи повороту самохідних машин. Бічне відведення шин.

Тема 13. Керованість автомобіля.

Тема 14. Стійкість автомобіля проти заносу і перекидання.

Тема 15. Паливна економічність автомобіля.

Структура навчальної дисципліни

– повного терміну денної (заочної) форми здобуття вищої освіти;

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	Денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	лаб	пр	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Тягова динаміка і баланс потужності автомобіля														
Тема 1. Вступ. Структура дисципліни.	1	8	2		2		4							

Тема 2. Швидкісні характеристики ДВЗ.	2	10	2		4		4							
Тема 3. Елементи теорії трансмісій. Передаточне число і ККД. Ведучий момент і потужність, підведена до колеса.	3	7	2				4							
Тема 4. Режими роботи колеса. Радіус кочення. Сила, коефіцієнт і момент опору перекочуванню колеса. Повна колова сила і сила тяги колеса	4	8	2		2		4							
Тема 5. Зовнішні сили, що діють на автомобіль	5	8	2		3		4							
Тема 6. Тяговий баланс автомобіля. Тягова характеристика	6	8	2		3		4							
Тема 7. Динамічна характеристика автомобіля	7	7	2				4							
Модуль 2. Гальмівні та ін. властивості автомобілів														
Тема 8. Баланс потужності автомобіля.	8	8	2		2		4							
Тема 9. Передаточні числа першої і вищої передач трансмісії автомобіля	9	8	2		2		4							
Тема 10. Передаточні числа проміжних передач коробки передач	10	8	2		2		4							
Тема 11. Гальмівна сила і сповільнення автомобіля.	11	8	2		2		4							
Тема 12. Способи повороту самохідних машин. Бічне відведення шин.	13	8	2		2		4							
Тема 13. Керованість автомобіля	14	8	2		2		4							
Тема 14. Стійкість автомобіля проти заносу і перекидання	15	8	2		2		4							
Тема 15. Паливна економічність автомобіля.			2											
		56	14		14		28							
Всього годин		120	30		30		60							

3. Темі практичних занять

№ теми	Назва теми лекції	Год
ПР 1	Моделювання швидкісних характеристик двигунів	2
ПР 2	Передаточне число і ККД трансмісії. Визначення ведучого моменту колеса	4
ПР 3	Сила опору перекочуванню і теоретична сила тяги ведучого колеса	2

ПР 4	Зовнішні сили, які діють на автомобіль і дійсна сила тяги ведучих коліс	3
ПР 5	Тяговий баланс і побудова тягової характеристики автомобіля	3
ПР 6	Графік тягового балансу, побудова динамічної характеристики автомобіля	2
ПР 7	Баланс потужності і робоча точка двигуна	2
ПР 8	Визначення потрібної потужності двигуна автомобіля. Експериментальне визначення максимальної швидкості руху	2
ПР 9	Паливна економічність. Типові цикли руху. Норми витрат палива	2
ПР 10	Гальмівна сила, сповільнення, коефіцієнт гальмування,	2
ПР 11	Гальмівна діаграма, гальмівний і зупиночний шлях	2
ПР 12	Способи і кінематика повороту, бічне відведення шин. Точка нейтральної поворотності автомобіля	2
ПР 13	Керованість автомобіля	2
ПР 14	Стійкість автомобіля проти заносу, перекидання, сповзання	2
Всього		30

4. Теми самостійної роботи

№	Назва теми	Год
1	Формування концепції вантажного автомобіля. Визначення коефіцієнта вантажопідйомності, повної маси та необхідної кількості осей автомобіля.	4
2	Визначення коефіцієнтів зчпної маси та опору дороги завантаженого автомобіля. Зчеплення ведучих коліс з дорогою Підбір шин для автомобіля. Радіус кочення колеса	4
3	Визначення сил опору рухові автомобіля	4
4	Визначення основних параметрів двигуна. Вибір положення робочої точки	4
5	Побудова зовнішньої швидкісної характеристики двигуна.	4
6	Визначення основних параметрів трансмісії	4
7	Визначення передаточних чисел коробки передач. Геометрична прогресія ряду передаточних чисел.	4
8	Побудова тягових характеристик автомобіля за вільною силою тяги.	4
9	Побудова динамічних характеристик автомобіля.	4
10	Універсальна динамічна характеристика, можлива за двигуном та за зчепленням.	4
11	Визначення потужності, потрібної для руху автомобіля на вищій передачі.	4
12	Економічна характеристика автомобіля.	4
13	Побудова променевої діаграми швидкості руху автомобіля.	4

14	Моменти опору повороту і повертаючи сила.	4
15	Типові цикли руху. Контрольна витрата палива.	4
Всього		60

5. Засоби діагностики результатів навчання:

- екзамен;
- модульні тести;
- розрахункова робота;
- захист практичних робіт;

6. Методи навчання:

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
- практичний метод (практичні заняття);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування);
- відеометод (веб-орієнтовані);
- самостійна робота (виконання завдань);

7. Методи оцінювання.

- екзамен;
- усне опитування;
- модульне тестування;
- захист практичних робіт;

8. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти. Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 чинного «Положення про екзамен та заліки у НУБіП України»

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна та результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу здобувача вищої освіти з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}$.

9. Навчально-методичне забезпечення

(вибрати необхідне чи доповнити)

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1608>
- конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);
- підручники, навчальні посібники, практикуми;
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти;

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Автомобілі. Теорія експлуатаційних властивостей : навчальний посібник / В. В. Біліченко, О. Л. Добровольський, В. О. Огневий, Є. В. Смирнов – Вінниця : ВНТУ, 2017. – 163 с.
2. Хітров І. О. Експлуатаційні властивості транспортних засобів: навч. посіб. / І. О. Хітров, М. Є. Кристопчук, В. М. Никончук. – Рівне : НУВГП, 2022. – 176 с.
3. Автомобілі. Робочі процеси та основи розрахунку : лабораторний практикум / [Біліченко В. В., Добровольський О. Л. Смирнов Є. В., Огневий В. О.] – Вінниця : ВНТУ, 2017. – 56 с.
4. Пожидиєв С.П., Лавріненко О.Т. Експлуатаційні властивості транспортних засобів: Тяговий розрахунок автомобіля.. – К.: Аграр Медіа Груп, 2014. – 250 с.
5. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з дисципліни „Експлуатаційні властивості транспортних засобів”.- К.: Аграр Медіа Груп, 2012. – 139 с.
6. Опорний план-конспект з тягового розрахунку автомобіля. К.: Аграр Медіа Груп, 2013. 18 с.
7. Вахламов В. К. Автомобілі: Експлуатаційні властивості: підручник для студ. вищих навчальних закладів / В. К. Вахламов. - 2-е видав. стер. - М.: Видавничий центр "Академія", 2006. - 240 с.
8. Вахламов В. К. Конструкція, розрахунок і експлуатаційні властивості автомобілів: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / В. К. Вахламов. - М.: Видавничий центр "Академія", 2007. - 560 с.
9. Солтус А.П. Теорія експлуатаційних властивостей автомобіля: Навчальний посібник для ВНЗ. - Кременчук: КДПУ, 2003. - 152 с.
10. Солтус А.П. Теорія експлуатаційних властивостей автомобіля: Навчальний посібник. - К.: Арістей, 2006. - 176 с.
11. Водяник І.І. Експлуатаційні властивості тракторів і автомобілів. - К.: Урожай, 1994. - 224 с.
12. Шевченко А.О. Тексти лекцій з дисципліни "Експлуатаційні властивості транспортних засобів" для студентів денної і заочної форм навчання спеціальності 275 "Транспортні технології" / Укл. Шевченко А.О. - Харків: ХНАМГ., 2008. - 93 с
13. Автомобілі. Теорія : навчальний посібник / [В.П. Сахно, В.І. Сирота, В.М. Поляков та ін.]. – Одеса : Військова академія, 2017. – 414 с.

14. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з дисципліни «Автомобілі» по розділах: «Теорія експлуатаційних властивостей автомобіля» та «Робочі процеси й основи розрахунку автомобіля» для студентів напрямку 6.070106 «Автомобільний транспорт» / І.М. Соколенко, В.В. Аулін, О.Ю. Жулай [та ін.]. – Кіровоград : КНТУ, 2008. – 41 с.